

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Відбіркової комісії
Горлівського інституту
іноземних мов
протокол № 5 від «18» квітня 2025 р.

Голова Відбіркової комісії

М.П. Т. М. Марченко

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З ІСТОРИЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА**

для вступників на денну форму навчання для здобуття
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю В 9 Історія та археологія

Дніпро – 2025

Обговорено і затверджено на засіданні кафедри вітчизняної та зарубіжної історії ГІМ (протокол від 05 березня 2025 р. № 7).

Укладачі програми:

Докашенко Г.П., доктор історичних наук, професор

Докашенко В.М., доктор історичних наук, професор

Стуканова Ю.Р., кандидат історичних наук, старший викладач

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
1. Програма додаткового вступного випробування з історичного джерелознавства.....	5
2. Перелік питань додаткового вступного випробування з історичного джерелознавства.....	7
3. Рекомендована література	8

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до правил прийому особам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності) ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста), можуть бути призначені додаткові вступні випробування. Додаткові вступні випробування передують вступному іспиту зі спеціальності. Оцінювання додаткових вступних випробувань здійснюється наступним чином: «зараховано» або «не зараховано».

Для сучасного стану історичного знання характерний підвищений інтерес до теоретико-методологічних проблем історії, пошук альтернативних концепцій інтерпретації минулого, відмова від заданих ідеологічних схем і одновимірних трактувань. У зв'язку з цими процесами посилюється увага істориків до розробки фундаментальних проблем джерелознавства, української археографії та методики дослідження історичних джерел, що займають все більш значуще місце в системі історичного знання. Наявність джерелознавчої підготовки є необхідною умовою професійної діяльності історика, обов'язковим компонентом якої є наукова організація і висока культура опрацювання, дослідження та використання історичних джерел. Виходячи з цього, головними завданнями джерелознавства є організація на основі теоретико-методологічних принципів і прийомів (історизму, об'єктивності) вивчення принципу адекватності джерел щодо історичної дійсності, а також вироблення методів виявлення, відбору та подальшої обробки інформації, що міститься в ньому. При цьому джерелознавство на відміну від інших історичних дисциплін розробляє найбільш загальні прийоми наукової критики і методи роботи дослідників з усією масою історичних джерел.

Історичне джерелознавство — історична дисципліна, що вивчає походження, типологічні особливості і специфіку функціонування в контексті соціально-культурного розвитку історичних джерел. Джерелознавство займає одне з центральних місць у системі професійної історичної підготовки, оскільки забезпечує формування основних професійних навичок роботи з різноманітними історичними джерелами.

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ІСТОРИЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА

Тема 1. Теоретичні засади джерелознавства.

Предмет і об'єкт джерелознавства. Визначення історичного джерела. Класифікація історичних джерел. Періодизація історичних джерел. Види інформації про минуле. Фіксовані джерела інформації про реальність. Джерелознавство – наука про джерела. Джерелознавство та історичні дослідження. Джерелознавство та система спеціальних історичних дисциплін. Історичний джерело та історичний факт. Поняття про історичне джерело в різних теоріях історичного пізнання.

Тема 2. Метод і структура джерелознавчого дослідження.

Метод і структура джерелознавчого дослідження. Вироблення і накопичення знань про історичну критику джерел. Взаємодія історичних концепцій і джерелознавчих прийомів вивчення і використання документів. Виділення логічних етапів джерелознавчого аналізу, методи вирішення дослідницьких завдань на кожному етапі. Евристичний етап джерелознавчого дослідження. Джерелознавчий аналіз як система дослідницьких процедур. Завдання джерелознавчого аналізу: визначення зовнішніх особливостей пам'ятки, встановлення її автентичності, прочитання тексту, встановлення часу, місця, авторства, обставин і мотивів походження джерела; інтерпретація тексту, оцінка його достовірності, повноти, наукової значущості інформації. Вироблення прийомів і методів обробки даних джерела. Єдність методології, методики і техніки джерелознавчого дослідження. Джерелознавчий синтез.

Тема 3. Основні комплекси історичних джерел.

Літопис як історичне джерело. Еволюція законодавчих джерел (X-XIX ст.). еволюція діловодної документації (X-XIX ст.). Різновиди системи загального документування XVI-XVII ст. Розвиток діловодства в другій половині XIX – на початку XX ст. Особливості складання та оформлення ділових паперів. Документація державних установ. Різновиди документів центральних і місцевих органів державної влади і управління їх особливості та прийоми аналізу. Статистичні джерела. Джерела особового походження. Зміна в корпусі джерел на початку XX ст. Радянська статистика. Радянська діловодна документація.

Тема 4. Роль джерела у виконанні інформаційних, управлінських та адміністративних функцій.

Використання архівних документів в інформаційних, управлінських і адміністративних цілях. Підготовка до роботи в архіві. Доступ до архівних документів. Прийоми роботи з регіональною діловодною документацією.

Тема 5. Джерелознавство в професійній підготовці історика.

Методи джерелознавчого аналізу. Історичні фальсифікації та методика їх викриття. Підробка і фальсифікація: визначення, причини і час появи, механізми функціонування. Інформаційні можливості вивчення підробок. Основні характеристики підробок.

Перелік питань

додаткового вступного випробування з історичного джерелознавства

1. Методологія історичного джерелознавства .
2. Основні проблеми джерелознавства історії України.
3. Історичне джерело як носій історичної інформації.
4. Класифікація джерел та її завдання.
5. Методика пошуку та виявлення джерел.
6. Огляд речових джерел з історії України.
7. Загальна характеристика зображальних джерел.
8. Усні джерел в Українській історії та їх значення.
9. Лінгвістичні джерела в дослідженні проблем історії України
10. Преса як історичне джерело в дослідженні сучасних проблем історії.

Критерії оцінювання

«Зараховано» – вступник достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією.

«Не зараховано» – вступник не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.

Рекомендована література

1. Історична наука: термінологічний та понятійний довідник. К., 2002.
2. Історичне джерелознавство: Підручник / Я.С. Калакура, І.Н.Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. К., 2002 (2019).
3. Міронова І. С. Історичне джерелознавство та українська археографія : навч. посіб. / І. С. Міронова. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017.
4. Стефанюк Г.В. Джерелознавство і архівознавство: опорні конспекти лекцій, глосарій: навч.-метод. Посіб. / Г.В.Стефанюк. Івано-Франківськ, 2019.
5. Швецова-Водка Г.М. Документознавство. Навчальний посібник / Г.М.Швецова-Водка. – К., 2007.